

Kronikk

## **TIDLIG OPPDAGELSE AV UTSATTE BARN OG UNGE**

Koronautbruddet og konsekvensene av de nasjonale smitteverntiltakene har snudd opp ned på hverdagen til barn, unge og familier. Med mindre stress og mer tid til felles aktivitet og sosialt samvær, kan dette være positivt. For barn og unge som lever i en utrygg og vanskelig hjemmesituasjon, kan derimot denne tiden ha vært ekstra belastende. Spesielt gjelder det barn og unge som lever i familier med dårlig økonomi, vanskelig bosituasjon, helseproblemer, rus, overgrep og vold.

**Disse utsatte barna er helt avhengige av voksne som ser, fanger opp signaler, har mot og trygghet til å spørre og tar problemene deres på alvor og tilbyr tidlig og tilpasset hjelp.**

Ansatte i kommunene vet ofte hvem mange av disse barna er, men vi vet også at det er store mørketall. En nasjonal undersøkelse om vold, seksuelle overgrep, psykisk vold og omsorgssvikt blant ungdom mellom 12 og 16 år, viser at kun 1 av 5 som har vært utsatt for vold og overgrep har søkt hjelp (Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress i 2019).

Gjennom «koronakrisen» har oppmerksomheten rundt utsatte barn og unge blitt forsterket. Både Fylkesmannen og kommunene i Trøndelag har bidratt til å sette temaet på dagsorden og vist både evne og vilje til å ta tak i – og løse utfordringene på best mulig måte. Samtidig er det behov for langsiktige planer og rutiner som er kjent for både ansatte, barn, unge og familier når en bekymring eller krise oppstår.

### **0 - 24-samarbeidet om utsatte barn og unge**

Mens det offentlige Norge har delt opp sin virksomhet i ulike sektorer som oppvekst, helse, kultur, NAV, osv., lever ikke barn, unge og familier sine liv innenfor bare en av disse sektorene. De deltar i - og har kontakt med ansatte i mange ulike sektorer i kommunene. 0 - 24-samarbeidet oppstod som en konsekvens av disharmonien mellom den måten vi styrer og tilrettelegger våre tjenester og den måten barn, unge og familier lever sine liv. Det virkelige livet til utsatte barn og unge ofte passer ikke inn i bare en av boksene. De hører svært ofte hjemme i flere «bokser» **samtidig**. Det kan føre til utydelighet og usikkerhet om hvem som har ansvar når en bekymring oppstår. Barn og unge med behov for hjelp fra flere tjenester er i større risiko for ikke får den hjelpen de trenger. Selv om tjenestene hver for seg kan være gode, fører dårlig samordning til at innsatsen blir mangelfull, eller settes inn for sent.

Formålet med 0-24-samarbeidet er bedre samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for at alle barn og unge skal få den støtten de trenger for å mestre eget liv. Skal vi nå dette målet er det viktig at både Fylkesmannen og kommunene fortsetter å løfte bekymringene for utsatte barn og unge høyt – også etter «koronakrisen». Tidlig oppdagelse og tilpasset hjelp krever en målrettet satsing over tid; - en satsing som evaluerer dagens innsats, ressurser, kompetanse og organisering av tjenestene med bakgrunn i «barnets beste», og utvikler tverrgående samarbeidsrutiner og tydelige beskrivelser for hva som er den enkeltes ansvar og oppgaver ved bekymring.

### **Ny nasjonal faglig retningslinje**

3. des. 2019 ble en ny nasjonal faglig retningslinje om «Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge» publisert. Målet med retningslinjen er *å styrke oppdager- og handlingskompetansen hos ledere og ansatte i kommunen slik at utsatte barn og unge oppdages tidlig og får tilpasset hjelp og oppfølging.*

Målgruppen for retningslinjen er både kommunens administrative og politiske ledelse. Samt ledere og ansatte i barnehage og skole, helsestasjons- og skolehelsetjenesten, barnevern, NAV, fastleger, PPT og helse- og omsorgstjenester for voksne og barn og unge mellom 0-24 år og deres foresatte. I tillegg inkluderer retningslinjen aktuelle samarbeidspartnere som tannhelsetjenesten, Politiet, kultur- og frivillig sektor, og andre som jobber med barn og unge.

Tjenestene skal involvere brukerne og samarbeide med hverandre innenfor de grensene som lovverket setter med hensyn til taushetsplikt, opplysningsplikt, samtykke og dokumentasjon.

### **Sju sterke anbefalinger**

Retningslinjen inneholder sju sterke anbefalinger om kommuneledelsen og de ansatte sitt ansvar.

*Kommunens ledelse bør:*

1. Sikre at ansatte som arbeider med barn har tilstrekkelig kunnskap som kan gi grunnlag for å oppdage utsatte barn og unge
2. Sørge for at relevante virksomheter har rutiner for hvordan ansatte kan håndtere bekymring
3. Sikre at det er etablerte samarbeidsavtaler mellom virksomheter som er involvert i oppfølging av barn og unge i målgruppen

*Kommunens ansatte som arbeider med barn og unge bør:*

4. Ha kompetanse i å snakke med barn og unge de har bekymringer for
5. Være oppmerksom på tegn og signaler som gir grunn til bekymring, og dokumentere disse
6. Handle på bakgrunn av bekymringen
7. Ha god kunnskap om opplysningsplikten til barnevernstjenesten - og avvergelsesplikten, og vite hvordan de skal handle for å overholde disse

### **Fylkesmannens ansvar**

Gjennom 0-24-samarbeidet har Fylkesmannen et spesifikt oppdrag om å være pådriver for bedre tverrsektorielt og tverrfaglig samarbeid for utsatte barn og unge og deres familier. De kunnskapsbaserte anbefalingene i retningslinjen skal hjelpe kommunene til å etablere det tverrsektorielle samarbeidet som må til for lykkes med tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge. Fylkesmannen i Trøndelag vil følge opp og støtte kommunene i arbeidet med retningslinjen. Sammen skal vi bidra til et det blir trygt og godt for alle barn og unge å vokse opp i Trøndelag.

### **Forfattere:**

Reidun Gutvik Korssjøen

Seniorrådgiver og prosjektleder for 0-24-samarbeidet hos Fylkesmannen i Trøndelag

Margrethe Taule, seksjonsleder barnehage, Oppvekst- og velferdsavdelingen

Marianne Hyldmo, utviklingsseksjonen Helse- og omsorgsavdelingen